

РЕЦЕНЗИЯ

Относно: дисертация за присъждане на образователна и научна степен “доктор”
Научна специалност: „Общо, индоевропейско и балканско езикознание“

Тема на дисертацията: Мобилността по програма „Еразъм+“ в контекста на европейските политики за мултилингвизъм и мултикултурализъм

Докторант: Кристина Иванова Стоянова

Рецензент: доц.д-р Ирина Тончева Георгиева

Докторантката Кристина Стоянова е разработила дисертационен труд /докторска теза/ като редовен докторант към катедра “Общо, индоевропейско и балканско езикознание” на Факултет по славянски филологии – СУ “Св.Климент Охридски”.

Дисертационният труд съдържа 180 стр. В библиографията са включение 116 литературни източници. Изследването включва: Увод с мотивация за избор на тема, обект и предмет на изследването, цели и задачи, както и изследователски процедури. Следва изложение с: 1) Теоретична част, 2) История на програмите „Еразъм+“ , „Сократ“, „Темпус“ и причини за тяхното разпадане, 3) Регионални специфики, включващи приликите и разликите помежду им, 4) Перспективи и проблеми, стоящи пред програма „Еразъм+“, 5) Устойчивост на програма „Еразъм+“ на база направена анкета за бъдещето на програмата. Работата завършва със Заключение с Изводи и Библиография.

Актуалност на разработвания проблем

Разработваната тематика е актуална и дисертационна най-малко в две направления. На първо място тя допринася за развитието на межкултурни знания и умения. Дисертационният труд разширява нивото на културна осъзнатост посредством анализ на механизмите, чрез които програмата подпомага межкултурния обмен. На второ място – настоящата работа доказва, че програмата насърчава изучаването на повече езици и влияе върху професионалната реализация на участниците. Като по-важно лично за мен е първото направление.

По дадената тема Кристина Стоянова работи вече няколко години, тя дълбоко в себе си я е премислила, анализирала, а виждаме, и че реализирала този свой труд, който е построен върху солидна концептуална и методологична основа.

Изборът на тема е амбициозен и сполучлив: чрез комбиниране на методи, включително анкета, настоящото изследване предоставя задълбочен поглед върху ефективността на програмата и нейната роля в утвърждаването на европейските ценности.

Конкретната задача, които си поставя докторантката, и с която, според моето скромно мнение, се справя успешно, е да анализира механизмите, чрез които програма „Еразъм+“ стимулира развитието на езиковото и културното многообразие в Европа.

Литературна осведоменост на докторанта

Авторката е извършила преглед и анализ на огромен брой литературни източници /116 на брой/, като всички са цитирани коректно. Изложението е на ясен научен език. Материалът е анализиран аналитично, с необходимия професионален поглед и показва много добра осведоменост и ерудираност на дисертантката. Използваните литературни източници са от широк времеви диапазон – от 1988 до 2024 г., което дава изчерпателна информация за изследователската тема.

Цели и задачи /стр.3-5/

Целта е дефинирана коректно, задачите са конкретни, те детайлизират и поясняват етапите на изследването. Те са в съответствие с обекта, предмета и целта на дисертационния труд. Целта и задачите произлизат от работната хипотеза, която логично свързва отделните етапи и очакваните резултати. Целта на изследването е да се открият основните тенденции в развитието на съвременната европейска политика за мултилингвизъм и мултикултурализъм, като тази политика за мултилингвизъм е насочена към представители, желаещи да изучават чужд език.

Изследователски процедури и методи

Изследването използва комбиниран изследователски подход, който включва:

- анализ на съдържание и преглед на стратегически документи, свързани с изучаването на повече езици и мобилността;
- документален анализ, систематизиране на наличната информация от европейски институции и научни публикации;
- он-деск метод, при който се използват вече съществуващи данни от различни източници като академични изследвания, статистически анализи, доклади на

институции и електронни бази данни, за да се направи изчерпателен обзор по темата;

- анкетно проучване.

В Теоретичната част на Изложението си авторката разглежда понятията мултилингвизъм, мултикултурализъм, интеркултурализъм, транснационализъм. Според нея мултилингвизъмът е термин, използван за обозначаване на способността на индивиди или общности да използват повече от един език в ежедневието си.

Авторката свързва мултикултурализма със съжителството на различни културни общности в рамките на едно общество. Програма „Еразъм+“ допринася за мултикултурното взаимодействие, като предоставя платформа за межкултурен диалог и споделяне на различни практики.

Интеркултурализмът според Стоянова поставя акцент върху активния диалог между тях. В рамките на програма „Еразъм+“ интеркултурното обучение играе ключова роля за изграждане на умения за работа в международна среда, включително способността да общуват хора с различни културни перспективи.

За докторантката транснационализма е понятие, което описва процесите, свързани с нарастващите трансгранични връзки между индивиди и институции. Програма „Еразъм+“ е пример за транснационален механизъм, който стимулира международния обмен и сътрудничество в сферата на образованието и културния диалог. Кристина Стоянова е много добре запозната с лингвистичната литература, посветена на тези интердисциплинарни термини и прави изчерпателен обзор на научните трудове от тази област. Изложението сочи отличната предварителна подготовка на докторантката не само в областта на избраното научно направление, но и широка обща култура.

В първа глава особен интерес за мен предизвика частта, свързана с въпросите за културата в съвременния свят и межкултурната комуникация (стр.77-79), тъй като аз лично водя курсове, свързани с тази проблематика.

В История на програмите „Еразъм+“, „Сократ“ и „Темпус“. Причини за разпадане на програмата авторката обобщава инициативите, насочени към засилване на европейското сътрудничество в областта на образованието. Това са програмите „Еразъм“, „Коменски“, „Грюндвиг“ и „Лингва“, „Сократ“, които се фокусират върху мобилността на студентите и персонала, разработването на учебни програми и

съвместни проекти за насърчаване на общо европейско образователно пространство. Безспорно, „Еразъм“ е една от най-признатите инициативи. Стоянова съвсем справедливо счита, че тя насърчава мобилността на студентите и персонала, като улеснява межкултурния опит и академичния обмен, насърчава изучаването на чужди езици и повишава качеството на висшето образование чрез международно сътрудничество.

Авторката аргументирано отбелязва, че тези програми са жизненоважни елементи от по-широката стратегия на Европейската общност за хармонизиране на образователните системи, насърчаване на сътрудничеството и укрепване на връзките между държавите-членки.

Впечатлена съм от задълбочения културологичен анализ, който прави докторантката, тъй като тази проблематика ми е особено близка.

По-нататък в трета глава **Регионални специфики (прилики и разлики)** Стоянова ни запознава с приноса на програмата за разработването на стратегически и иновативни действия, както и признаването на неформалното и формалното обучение при младежката работа в цяла Европа. Тези действия се извършват чрез разработване и прилагане на процеси, дейности и инструменти в рамките на стратегията Youthpass за подпомагане и насърчаване на признаването и валидирането на дейностите; разработване и прилагане на процеси, дейности и инструменти в рамките на Европейската стратегия за обучение в областта на младежта; подпомагане на изграждането на капацитет и развитието на качеството на проектите в сферата на младежта чрез курсове за обучение, практически публикации и насоки; предоставяне на подкрепа на персонала на националните агенции чрез управление на знанията и обучение на персонала.

Смятам, че работата само би спечелила ако авторката по-ясно и по-подробно покаже какви именно регионални специфики има предвид в тази глава.

В глава 4 **Перспективи и проблеми. Смесени мобилности, иновации** докторантката ни запознава със съществуващите информационни и комуникационни технологии, като важен елемент в обучението и придобиването на ключови компетентности в училището. Лично за мен /като преподавател във ВУЗ/ беше интересно да се запозная с видовете студентска мобилност и стажове, както и с различните видове програми.

По-нататък авторката разглежда проектите за мобилност, като се спира върху подходите, дейностите и изискванията за качеството им. Тя описва подробно какъв трябва да бъде качественият проект за мобилност.

Положителен момент е, че Стоянова подкрепя тезата си с конкретни примери. Например, това е проектът “InnoBoost” , който е образец за транснационален младежки проект и напълно изпълнява целите и задачите, заложиени в него / 149 стр/.

Следващата глава 5 **Изследване: устойчивост на програмата „Еразъм+“**. **Анкета** е анализ на изследване, което има за цел да проучи мненията и нагласите на различни респонденти относно значимостта на програма „Еразъм+“ с цел нейното оптимизиране и подобряване. С интерес се запознах с анкетата, която е изготвила Стоянова, като преди всичко мога да отбележа следното: поставените в нея въпроси са значими за тезата на докторантката, те са достатъчно конкретни и са от отворен тип, което позволява аргументиран отговор от страна на респондентите.

Обобщението, които прави авторката, са на база 31 участници /стр.159/, което може да се счита за представителна извадка. Все пак мисля, че изводите биха били по-убедителни, ако в анкетата бяха включени повече участници.

Изводи /стр.170-174/

Изводите са посочени в Заключениеето. За мен като преподавател по чужд език най-важна е възможността за свободен избор при изучаването на чужд език. Друг важен момент е издаването на съвместни дипломи, което е естествен ход на развитие на програма „Еразъм+“. Тези съвместни дипломи правят образованието по-гъвкаво и космополитно и по този начин студентите имат възможност да се реализират в чужбина и да използват възможността за дистанционна работа с приобитите езикови и професионални компетенции. Стоянова справедливо подчертава положителния пример на програма „Еразъм+“ за личностното развитие на студентите в духа на мултилингвизъм и мултикултурализъм.

Изводите следват логическото изложение на изследването, като дават недвусмислен отговор на заявените цели и задачи на научната разработка. Те са ясни, коректни и точни.

Литературна справка

Цитиранията са извършени коректно. Някои литературни източници са цитирани

няколко пъти, което показва не просто формален прочит на използваната научна литература, а задълбочен анализ.

Приноси на дисертационния труд

Приносите на дисертационния труд да обединени в две направления – научни приноси и научно-приложни.

Научните приноси виждаме в научно-историческото проследяване на развитието на програма „Еразъм+“ паралелно с програмите „Сократ“ и Темпус“, както и в иновативността, разпространението и проблемите на програма „Еразъм+“, а научно-приложните аспекти на дисертацията са в обобщаването на резултатите от анкетиране на участниците с оглед анализ на устойчивостта на програмата.

Научни публикации

Представени са заглавия на публикувани 5 научни публикации, като 4 от тях са по темата на дисертацията.

Смятам, че представените публикации по темата на дисертацията покриват изискванията за научна продукция. Допълнителен аргумент за научния потенциал на Стоянова е участието ѝ в редица научни конференции, като две от тях са в НБУ.

Автореферат

Авторефератът съдържа 25 страници. Структуриран е много добре, съдържа обобщени данни и научна интерпретация на получените резултати. Изводите и приносите отговарят на същите от дисертационния труд. Считам, че авторефератът отговаря на всички необходими изисквания. Бих предложила авторефератът да съдържа резюме на английски език.

Забележки и препоръки

По мое мнение работата на Кристина Стоянова само би спечелила, ако авторката по-ясно изразява своята позиция и откроява по-смело своето лично виждане в трета и четвърта глава, когато описва проблемите, пред които е изправена програмата „Еразъм+“.

В пета глава препоръчвам на докторантката да увеличи броя на респондентите, участници в анкетата, което би направило изводите по-аргументирани и достоверни.

Относно изводите считам, че те трябва да бъдат по-ясно дефинирани и разграничени.

На места езикът на дисертационния труд е грапав, има повторения и тавтология, като например: научно-историческото проследяване на историята на програмата „Еразъм+“ и т.н. Всичко това може лесно да бъде избегнато при по-внимателен прочит от страна на докторантката.

А препоръката ми е да авторефератът да съдържа резюме на английски език.

Заклучение

Работата на Кристина Стоянова е написана с научен професионализъм, с много добро познаване на литературата по темата, с дълбоко внимание и обобщаване на изследвания материал. Дисертационният труд е оригинален и дело на автора.

С пълна убеденост предлагам на членовете на уважаемото Научно жури да присъдят на Кристина Иванова Стоянова образователната и научна степен „Доктор” .

София, 21.05.2025г.г.

доц.д-р Ирина Георгиева